

**РАЗОМ ДО
ПЕРЕМОГИ**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ,
ЗАГАЛЬНОЇ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
ВІДДІЛ ПЕДАГОГІЧНОГО ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА БІОГРАФІСТИКИ**

**«ПЕДАГОГІЧНА БІОГРАФІКА
В ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ПРОСТОРИ
В УМОВАХ ВОЄННОЇ ДОБИ:
НОВІ ВИКЛИКИ І ЗАВДАННЯ»**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
VIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З ІСТОРІЇ ОСВІТИ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

16 травня 2023 року

Київ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ, ЗАГАЛЬНОЇ ТА ДОШКІЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

**«Педагогічна біографіка
в освітньо-науковому просторі
в умовах воєнної доби: нові виклики і завдання»**

Збірник матеріалів

VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції

з історії освіти з міжнародною участю

16 травня 2023 року

Вінниця
«ТВОРИ»
2023

*Рекомендовано до друку вченою радою
Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського,
протокол № 5 від 29 травня 2023 р.*

Редакційна колегія:

Березівська Л. Д. (голова редколегії, науковий редактор), доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Міхно О. П., доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Антонець Н. Б., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Тарнавська С. В., кандидат історичних наук, вчений секретар Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Середа Х. В., науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

Рецензенти:

Кірдан О. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Пономаренко Л. О., кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

П 24

Педагогічна біографіка в освітньо-науковому просторі в умовах воєнної доби: нові виклики і завдання : зб. матеріалів VIII Всеукр. наук.-практ. конф. з історії освіти з міжнар. уч., 16 трав. 2023 р., Київ / НАПН України, Від-ня філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського [та ін. ; редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол.), Міхно О. П., Антонець Н. Б., Тарнавська С. В., Середа Х. В.]. – Вінниця : ТВОРИ, 2023. – 154 с.

ISBN 978-617-552-378-0

Збірник містить тези виступів учасників VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з історії освіти з міжнародною участю «Педагогічна біографіка в освітньо-науковому просторі в умовах воєнної доби: нові виклики і завдання», проведеної у рамках Всеукраїнського фестивалю науки – 2023. Конференція відбулася в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського 16 травня 2023 р.

Редколегія не несе відповідальності за зміст публікацій. Відповідальність за зміст та стилістику публікацій несе автор.

ISBN 978-617-552-378-0

DOI 10.33407/lib.NAES.735849

УДК 37.015:929](477)"364":005.745(082)

© Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського, 2023

NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE
DEPARTMENT OF PHILOSOPHY OF EDUCATION, GENERAL AND PRESCHOOL
PEDAGOGY OF THE NAES OF UKRAINE
V. O. SUKHOMLYNSKYI STATE SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL LIBRARY OF
UKRAINE

**“Pedagogical biography in the educational and scientific
space in the conditions of wartime:
new challenges and tasks”**

*Collection of materials
VIII All-Ukrainian scientific and practical conference
on the history of education with the international participation*

May 16, 2023

Vinnytsya
“TVORY”
2023

*Recommended for publication
by the Academic Council of V. O. Sukhomlynskyi
State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine
protocol № 5 dated May 29, 2023*

Editorial Board:

Berezivska L. D. (*Head of the Editorial Board, scientific editor*), Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Director of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine;

Mikhno O. P., Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Senior Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine;

Antonets N. B., Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Senior Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.

Tarnavska S. V., Candidate of Historical Sciences, Scientific Secretary of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine;

Sereda Kh. V., Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.

Reviewers:

Kirdan O. L., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of pedagogy and educational management of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University;

Ponomarenko L. O., PhD (Social Communication Studies), Head the Department of Scientific and Document Support, Sociocultural Activity and International Contacts of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.

Pedagogical biography in the educational and scientific space in the conditions of wartime: new challenges and tasks: coll. of materials of the VIIIth All-Ukrainian. scient. and pract. conf. on the History of education with the international participation, May 16, 2023, Kyiv / National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Department of Philosophy of Education, General and Preschool Pedagogy, V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine [and others; editor: Berezivska L. D. (Head of the editorial board), Mikhno O. P., Antonets N. B., Tarnavska S. V., Sereda Kh. V.]. – Vinnytsia: TVORY, 2023. – 154 p.

ISBN 978-617-552-378-0

The collection contains abstracts of speeches of participants of the VIIIth All-Ukrainian scientific and practical conference on the History of education with the international participation "Pedagogical biography in the educational and scientific space in the conditions of wartime: new challenges and tasks", held within the All-Ukrainian Festival of Science - 2023, which took place at V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine on May 16, 2023.

The editorial board is not responsible for the content of publications. The author is responsible for the content and style of the publications.

ISBN 978-617-552-378-0

UDC 37.015:929](477)"364":005.745(082)

DOI 10.33407/lib.NAES.735849

ЗМІСТ

BRIT MARIE HOVLAND

COOPERATION OF EDUCATIONAL HISTORIANS OF NORWAY AND UKRAINE 9

Л. Д. БЕРЕЗІВСЬКА

ПЕДАГОГІЧНА БІОГРАФІКА ЯК СКЛАДНИК НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ: НОВІ ВИКЛИКИ І ЗАВДАННЯ 11

Г. А. АЛЕКСАНДРОВА

ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ НАУКОВОЇ БІОГРАФІЇ ПРОФЕСОРА М. І. СТОРОЖЕНКА (1836–1906) В КОНТЕКСТІ ДЕРУСИФІКАЦІЇ 15

О. О. ДРАЧ

«ПОГАНИЙ ПОЧАТОК НЕ ЛЕГКО ВИПРАВИТИ»: МІСІЯ М. І. ПИРОГОВА В СЕВАСТОПОЛІ (1854–1855 pp.) ЯК ОСНОВА ЙОГО ГРОМАДСЬКОЇ АВТОРИТЕТНОСТІ..... 18

Г. І. ІВАНЮК

ОСВІТНІЙ РЕСУРС ПЕДАГОГІЧНОЇ БІОГРАФІКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ 21

І. І. КОЛЕСНИК

МЕНТАЛЬНА МАПА ОСОБИСТОСТІ ЯК СТРУКТУРА БІОГРАФІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ 23

Н. М. КОЛЯДА

РОЗКРИТТЯ ЖИТТЄТВОРЧОГО ШЛЯХУ ПЕРСОНАЛІЙ У ДОВІДКОВИХ ВИДАННЯХ ЯК ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ БІОГРАФІКИ 26

О. О. КРАВЧЕНКО

«МЕТОД УСНОЇ ІСТОРІЇ» В БІОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ 29

О. П. МІХНО

ЗАРУБІЖНІ БІОГРАФІЧНІ СЛОВНИКИ ПЕДАГОГІВ ЯК ПРЕДМЕТ ДЖЕРЕЛОЗНАВЧОЇ ЕВРИСТИКИ 31

О. Б. ПЕТРЕНКО

СПЕЦИФІКА ВИСВІТЛЕННЯ БІОГРАФІЙ УКРАЇНСЬКИХ І ЗАРУБІЖНИХ ПЕДАГОГІВ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ..... 34

В. І. ПОПИК

«БІОГРАФІКА» ЧИ «БІОГРАФІСТИКА»: ЩО СТОІТЬ ЗА ДИСКУСІЄЮ НАВКОЛО ТЕРМІНОЛОГІЇ? 37

О. К. ПРОНІКОВ

ІДЕЇ КОСТЯНТИНА УШИНСЬКОГО В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ 40

Г. П. ПУСТОВІТ

БІОГРАФІЧНІ ПОРТРЕТИ ПЕДАГОГІВ В «ЕНЦИКЛОПЕДІЇ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»..... 43

І. І. РОЗМАН

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЇ..... 45

І. В. СТРАЖНІКОВА

ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЙ ГАЛИЦЬКИХ ПЕДАГОГІВ У КОНТЕКСТІ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 46

О. В. СУХОМЛИНСЬКА

ПЕДАГОГІЧНА БІОГРАФІСТИКА В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ (АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ) ... 49

Н. О. ТЕРЕНТЬЄВА

ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОМУ ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ..... 52

Т. В. ЯНЧЕНКО	
СУЧАСНІ ІМПЕРАТИВИ У ВИВЧЕННІ БІОГРАФІЙ УКРАЇНСЬКИХ ПЕДАГОГІВ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ОСВІТЯН.....	55
І. В. АЛБУЛ	
ПОСТАТЬ ВОЛОДИМИРА НАУМЕНКА (1852–1919) У КОНТЕКСТІ ДЕРУСИФІКАЦІЇ	58
Н. Б. АНТОНЕЦЬ	
СМИСЛОВІ АКЦЕНТИ У БІОГРАФІЧНИХ СТАТТЯХ ДОВІДКОВИХ ВИДАНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	
Л. М. БАЛІКА	
ПРО БІОГРАФІЧНИЙ МЕТОД В МЕЖАХ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕХНОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ОСВІТІ» ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ	61
С. Б. БРИЧОК	
ПЕРСОНАЛІСТИЧНО-БІОГРАФІЧНИЙ ПІДХІД У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ОСВІТЯН.....	64
О. А. ВЕНГЛОВСЬКА	
ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ СТУДІЇ – ДОСЛІДНИЦЬКИЙ МАЙДАНЧИК ДЛЯ ВИВЧЕННЯ МАЙБУТНІМИ ПЕДАГОГАМИ ІСТОРИКО-ОСВІТНІХ ФЕНОМЕНІВ	67
О. А. ГУДОВСЕК	
ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (ПРИВАТНА МАЛЮВАЛЬНА ШКОЛА М. РАСВСЬКОЇ-ІВАНОВОЇ)	70
А. Г. ГУРАЛЮК	
ЕЛЕКТРОННИЙ РЕСУРС «ВЧЕНІ НАПН УКРАЇНИ» ДЕРЖАВНОЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	72
А. П. ДУРДАС	
ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІДОМОЇ ПЕДАГОГІНИ МАРІЇ МОНТЕССОРІ (1870–1952) У ДЖЕРЕЛАХ ІТАЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ	74
Н. І. ЛЮБОВЕЦЬ	
МЕМУАРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІДЕОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ : ДОСВІД ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ...	76
Н. П. МАРЧЕНКО	
ОСОБОВІ ФОНДИ ДИТЯЧИХ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ ЦЕНТРАЛЬНОГО ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ–МУЗЕЮ ЛІТЕРАТУРИ І МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ ЯК ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ БІОГРАФІКИ	79
О. О. МАТРОС	
ПОСТАТЬ ІВАНА ВАСИЛЬОВИЧА ЛУЧИЦЬКОГО В СУЧАСНОМУ БІОГРАФІЧНОМУ НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ	82
В. В. ОЛІЙНИК	
УКРАЇНСЬКІ ПЕДАГОГИ ПРО РОЗБУДОВУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ (1917–1921) КРИЗЬ ПРИЗМУ СЬОГОДЕННЯ.....	83
В. В. ПАТИК	
ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДІВ В. С. ГНИЛОСИРОВА (1836–1900).....	86
І. В. ПОЛІЩУК	
БІОБІБЛІОГРАФІЧНІ ПОКАЖЧИКИ ЯК ДЖЕРЕЛО ПЕДАГОГІЧНОЇ БІОГРАФІСТИКИ (НА ПРИКЛАДІ ПЕРСОНАЛІЇ Т. Д. ДЕМ'ЯНЮК).....	87
Л. О. ПОНОМАРЕНКО	
КАЛЕНДАР ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ І ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ ЯК ДЖЕРЕЛО БІОГРАФІЧНИХ ВІДОМОСТЕЙ	90

С. В. ТАРНАВСЬКА

СТОРИНКА «ДУХНОВИЧ ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ» ЯК СКЛАДНИК ЕЛЕКТРОННОГО ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛОГРАФІЧНОГО РЕСУРСУ «ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ»..... 93

О. І. ШАЛАК

«ЗІ СПОМИНІВ СЕМІНАРИСТКИ» ЄВГЕНІЇ БОХЕНСЬКОЇ: АВТОБІОГРАФІЧНИЙ ТА ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТИ..... 96

С. М. ШЕВЧЕНКО

НАЦІОНАЛЬНІ ІДЕЇ В. ЛИПИНСЬКОГО 99

Б. Г. ЧИЖЕВСЬКИЙ

НАУКОВА СПАДЩИНА Г. С. СКОВОРОДИ – НЕВИЧЕРПНЕ ДЖЕРЕЛО ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ ТА ФІЛОСОФІЇ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (постановка проблеми)..... 102

Н. О. ЯКОБЧУК

ОСОБИСТІТЬ ТА ТВОРЧА СПАДЩИНА МАРІЇ МОНТЕССОРІ У ДОСЛІДЖЕННЯХ УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ (ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ)..... 104

В. С. ЯЦЕНКО

ЯК ВИКОРИСТОВУВАТИ НАУКОВУ СПАДЩИНУ ВЧЕНИХ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ІНТЕГРОВАНІХ КУРСІВ ЗА ВИБОРОМ..... 108

О. А. БОЙКО

«ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ» ЯК ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ ІДЕЙ УКРАЇНСЬКИХ ОСВІТЯН ЩОДО ЗНАЧЕННЯ РІДНОМОВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ 111

В. В. БОНДАРЕНКО

ЮВІЛЕЙНІ СТАТТІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ПЕРІОДИЦІ ЯК ДЖЕРЕЛО ПЕДАГОГІЧНОЇ БІОГРАФІКИ..... 113

Є. Ф. ДЕМИДА

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВЧЕНОГО-ПЕДАГОГА І. Ф. ТЕСЛЕНКА В ЕЛЕКТРОННОМУ БІОГРАФІЧНОМУ РЕСУРСІ ДНПБ УКРАЇНИ ІМ. В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО..... 114

Г. М. ГОЛЯ

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЙ ВИКЛАДАЧІВ ЛУЦЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УЧИЛИЩА 118

Т. О. ЗОЛОТАРЕНКО

ОНЛАЙН-ПРОЄКТ «ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ: ПАМ'ЯТАЄМО, ШАНУЄМО!»: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ..... 121

А. О. КУЗЬМИЧ

БІОГРАФІЧНИЙ ПОРТРЕТ Н. Ф. МАРИНОВИЧ – ЗАСНОВНИЦІ І ДИРЕКТОРА ПЕРШОГО У М. РІВНОМУ ТА ОДНОГО З ПЕРШИХ В УКРАЇНІ ІННОВАЦІЙНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ 127

С. Р. ЛЕЛЮХ

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ВИСВІТЛЕННЯ ОСВІТНЬО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВОСЛАВНИХ СВЯЩЕННИКІВ ВОЛИНИ (XIX – ПОЧ. XX СТ.)..... 129

М. Т. ЛЕПЕХ

ЖИТТЄВИЙ ТА НАУКОВИЙ ШЛЯХ ІВАНА БАРТОШЕВСЬКОГО 131

А. О. МІЩЕНКО

МЕТОД МАРІЇ МОНТЕССОРІ: ВИКЛИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ В ДОШКІЛЬНУ ОСВІТУ УКРАЇНИ..... 133

Т. С. ПАВЛЕНКО, Т. М. ДЕРЕВ'ЯНКО

СТОРІНКА «МАРІЯ ГРІНЧЕНКО» У ЕЛЕКТРОННОМУ РЕСУРСІ «ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ» 136

І. Ф. ПЕТРЕНКО

ПЕРСОНАЛІЯ ОДЕСЬКОГО ПЕДАГОГА САМУЕЛЯ АКБРОЙТА (1857–1930) З ПОЗИЦІЙ СУЧАСНОЇ ПАРАДИГМИ БІОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 138

Х. В. СЕРЕДА

ПОСТАТЬ М. І. ДЕМКОВА (1859–1939) НА СТОРІНКАХ ДРУКОВАНИХ ТА ЕЛЕКТРОННИХ ВИДАНЬ 1410

Л. В. СУХОМЛИНСЬКА

ЕПІСТОЛЯРНА СПАДЩИНА В. СУХОМЛИНСЬКОГО У БІОБІБЛІОГРАФІЧНОМУ ПОКАЖЧИКУ «В. О. СУХОМЛИНСЬКИЙ: ДО 100-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ»..... 143

Н. В. ЧАЛА

ВІДОБРАЖЕННЯ ЕПІСТОЛЯРНОЇ СПАДЩИНИ В. СУХОМЛИНСЬКОГО У БІОБІБЛІОГРАФІЧНОМУ ПОКАЖЧИКУ 1987 р. 145

М. І. ШУЛЬГАЧ

НАУКОВА БІОГРАФІЯ ПРОФЕСОРА РДГУ КАРПЕНЧУК СВІТЛАНИ ГРИГОРІВНИ: РЕФЛЕКСІЯ У КОНТЕКСТІ СЬОГОДЕННЯ..... 147

Відомості про авторів 151

програмою «Громадянська освіта». Як член Міжнародної Амністії працювала на громадських засадах (перекладачем) для української асоціації Міжнародної амністії.

Нагороджена знаком «Відмінник освіти України» за особливий внесок у розвиток освіти свого регіону. У 2005 р. отримала відзнаку міської ради «За заслуги перед містом» I ступеня і перемогла у III загальноміському рейтингу популярності «Гордість міста». Указом Президента України від 26 червня 2006 р. їй присвоєно почесне звання «Заслужений вчитель України» [2].

28 березня 2009 р., на 64 році життя, Надія Франківна Маринович померла в Рівному. Похована у Львові на Личаківському кладовищі у сімейному склепі. Щороку в березні вихованці її новаторського закладу проводять челенджі пам'яті.

У 2013 р. рішенням Рівненської ради №3227 Надії Франківні Маринович присвоєно звання «Почесний громадянин міста Рівного». У 2017 р. на її честь перейменували навчальний заклад. Сучасна назва – Рівненський ліцей «Центр Надії» ім. Надії Маринович Рівненської міської ради [2].

Список використаних джерел

1. Маринович М. Ф. Інтерв'ю Мариновича Мирослава Франковича 1–2 лютого 2000 року в Дрогобичі / провів Овсієнко В. В. *Дисидентський рух в Україні* : вірт. музей. Харків, 2010. URL: <https://museum.khpg.org/1282334474> (дата звернення: 12.05.2023).

2. Маринович Надія Франківна. *Почесні громадяни міста Рівного* : рек. бібліогр. покажч. / Упр. культури і туризму Рівнен. міськвиконкому, Центр. міська б-ка ім. В. Г. Короленка ; уклад.: Л. Грищук, І. Вольф, Л. Ткач. Рівне, 2016. С. 52–54.

UDC 373.3/.5.018.58Маринович

A. O. KUZMYCH

ORCID ID: 0000-0002-8793-9875

Graduate student of the Department
of Theory and Methods of Education of
Rivne State University of Humanities
e-mail: a.kuzmych1408@gmail.com

Abstract: these theses are devoted to the life and professional legacy of Nadia Frankivna Marynovych, the founder of the first author's school in Rivne. The creation of the "Center of Hope" specialized school became the realization of a teacher's long-standing dream. Today, it is an adaptive and developmental bilingual institution capable of solving complex educational tasks at the level of modern requirements.

Keywords: author's school, biographical portrait, professional heritage, Nadia Frankivna Marynovych.

УДК 37.013.43:271.2-726.3(477.82)"18/192"

С. Р. ЛЕЛЮХ

ORCID ID: 0000-0002-9591-2031

здобувач ступеня PhD
кафедри теорії і методики виховання
Рівненського державного

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ВИСВІТЛЕННЯ ОСВІТНЬО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВОСЛАВНИХ СВЯЩЕННИКІВ ВОЛИНІ (XIX – ПОЧ. XX СТ.)

Анотація. Діяльність духовенства в освітній сфері ймає помітне місце у дослідженнях з історії церкви. Священники, на Волині зокрема, не тільки проводили різноманітну роботу задля зміцнення позицій православ'я пропагували, але й навчали, власне були просвітниками у найширшому розумінні. Саме їхня діяльність збагатила джерельну базу і зараз допомагає науковцям вивчати історію Волині XIX ст.

Ключові слова: просвітництво, православ'я, священники, Волинь, духовенство.

Кінець XVIII ст. – початок XIX ст. як для всієї України, так і для Волині зокрема, період важливих політичних і соціальних змін. Після трьох поділів Речі Посполитої (1772 р., 1793 р., 1795 р.) більшість українських територій опинилася у складі Російської імперії, що спричинило поширення саме проросійських рухів та тенденцій у освіті і культурі [1]. І тут цілковитий вплив мала політична лінія самодержавства, спрямована на подальше викорінення на наших теренах будь-яких національних рухів, посилення русифікації та всебічне зміцнення позицій Російської православної церкви (РПЦ) і православ'я як релігії саме державної.

У XIX ст. активно розвивається пам'яткоохоронна справа. У другій половині XIX – на початку XX ст. на поневоленому імперією українському краї завзято вивчали та реконструювали чимало церковних архітектурних пам'яток. Тоді розгорнули дослідницьку діяльність державні та громадські світські й духовні наукові товариства, комітети, комісії тощо. Вони об'єднали вчених, творчу інтелігенцію, духовенство, які нерідко виступали як краєзнавці та пам'ятокознавці-аматори. Появі цих осередків сприяло і відкриття університетів у Харкові (1805 р.), Києві (1834 р.), Одесі (1865 р.).

Так само і на Волині наприкінці XIX ст. виникають спільноти краєзнавців. Одним із перших було Волинське церковно-археологічне товариство, що розпочало свою роботу 2 січня 1894 р. Біля його витоків – Орест Авксентійович Фотинський, котрий у 1892 р. подав волинському архієпископу Модесту записку про необхідність заснування організації, яка б досліджувала давню історію Волині. Відтак вийшов «Волынский историко-археологический сборник» із низкою ґрунтовних історичних розвідок. На його сторінках О. Фотинський опублікував документальні акти XVI – XVII ст. з архіву Жидичинського монастиря. Варто сказати і про церковно-парафіальні літописи, що їх вели священники. Літописи містять цінну інформацію з історії певних населених пунктів. Із кінця XIX ст. ці документи зберігалися у Волинському єпархіальному давньосховищі.

Створення братств у XIX ст. – надзвичайного важлива подія не тільки в церковному житті, а й в інших сферах буття. Братства і проводили системну роботу задля зміцнення позицій православ'я, і навчали, власне були просвітниками у

найширшому розумінні. Також вони щиро переймалися такими важливими питаннями, як утримання православних храмів, їхній охайний вигляд, розвиток медицини, промисловості тощо.

Отже, діяльність православних церковних братств Волині зміцнювала на українських територіях позиції православ'я. Знаково й те, що вони збирали, колекціонували, зберігали, вивчали і пропагували історію старовинних пам'яток православної віри. Давньосховища при братствах були першими своєрідними музеями, котрі працювали за чітко визначеною програмою. Саме їхня діяльність збагатила джерельну базу і зараз допомагає науковцям вивчати історію Волині XIX ст.

Список використаних джерел

1. Василевська С. Роль Свято-Володимирського братства в м. Володимирі-Волинському в збереженні культурних пам'яток краю (за матеріалами архіву Свято-Володимирського братства у Володимирському краєзнавчому музеї). *Волинський музей. Історія і сучасність* : тези та матеріали І наук.-практ. конф., присвяченої 65-річчю Волин. краєзнав. музею та 45-річчю Колодяжен. літ.-мемор. музею Лесі Українки, 16–17 черв. 1994 р., Луцьк / Волин. обл. упр. культури, Волин. краєзнав. музей. Луцьк, 1997. С. 15–16.

2. Гаврилюк С. Діяльність православних церковних братств Волині у XIX ст. *Наук. вісн. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. Історія*. Луцьк, 1997. № 2. С. 40–42.

3. Кондратюк Ю. С. Становлення православних братств на Волині в II половині XIX століття. *Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції аспірантів, молодих учених та студентів, присвяченої Дню науки, м. Житомир, 10–12 травня 2016 року* / Житом. держ. технол. ун-т. Житомир, 2016. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/06/328.pdf> (дата звернення: 15.05.2023).

UDC 37.013.43:271.2-726.3(477.82)"18/192"

S. R. LELIUKH

ORCID ID: 0000-0002-9591-2031

*Postgraduate at the Department of Theory and Methods of Education,
Rivne State University for the Humanities,
e-mail: soniadovbeta@gmail.com*

Abstract. Issues related to the activities of the Orthodox clergy in the educational sphere occupy a prominent place in studies on the history of the church. Orthodox priests taught and promoted among people not only the Orthodox faith, but also education and enlightenment. The priests of Volyn carried out various work aimed at strengthening the positions of Orthodoxy in the Ukrainian territories. Their very activity has enriched the base of sources for research and now helps researchers studying Volyn in the 19th century.

Key words: enlightenment, Orthodoxy, priests, Volyn, clergy.

УДК 378(091)(477.83-25)-051Бартошевський

М. Т. ЛЕПЕХ

*аспірант кафедри загальної педагогіки
та педагогіки вищої школи
факультету педагогічної освіти*